C/2025/103

10.1.2025

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

Täiendavad kaalutlused euroala majanduspoliitika kohta 2024. aastal

(omaalgatuslik arvamus)

(C/2025/103)

Raportöör: **Petru Sorin DANDEA**

Täiskogu otsus	21.3.2024
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2 –
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	11.10.2024
Vastuvõtmine täiskogus	23.10.2024
Täiskogu istungjärk nr	591
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	246/1/6

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee leiab, et ülespoole suunatud lähenemise, stabiilsuse ja vastupanuvõime tagamiseks on äärmiselt oluline tugevdada eelarve koordineerimist euroala liikmesriikide vahel. See võib hõlmata liikmesriikide eelarvepoliitika tihedamat koordineerimist ning arutelusid ühiste fiskaalvahendite võimaluse üle. Sellega seoses leiab komitee, et taasterahastu „NextGenerationEU“ on tõestanud oma olulisust. Komitee soovitab, et sarnased vahendid oleksid osa tulevasest mitmeaastasest finantsraamistikust. Lisaks kutsub komitee nii liikmesriike kui ka ELi tasandit tungivalt üles suunama eelarveküsimused jätkusuutlikkuse teele ja looma eelarvepoliitilist manööverdamisruumi tulevasteks šokkideks.

1.2. Komitee kutsub üles tegutsema ühiselt otsustamaks, kuidas rahandusliitu lõpule viia. ELi kapitaliturgude väiksus ja killustatus põhjustavad investorite üleminekut teistele ülemaailmsetele turgudele, eelkõige Ameerika Ühendriikide turule. Sellega seoses peab komitee esmatähtsaks kapitaliturgude liidu väljakujundamist. Finantsturu stabiilsus ja terviklik tarbijakaitse on siiski otsustava tähtsusega.

1.3. Olemasolevad panganduse reguleerimise ja tavade erinevused liikmesriikides põhjustavad finantskillustumist ja takistavad rahaliste vahendite tõhusat mobiliseerimist, eriti oluliste taristuprojektide rahastamisel Euroopa tasandil. Seetõttu peab pangandusliidu väljakujundamine olema Euroopa Komisjoni uue koosseisu prioriteet.

1.4. Komitee leiab, et reaalse lähenemise kiirendamiseks tuleks välja töötada meetmekava ning ühtekuuluvuspoliitika peaks jätkuvalt olema mitmeaastase finantsraamistiku keskmes.

1.5. Komitee arvates peab EL maksimeerima ühtse turu pakutavat konkurentsieelist. Komitee toetab Euroopa Komisjoni algatust vähendada aruandlusnõudeid 25 %, kuna need nõuded on üks jätkusuutliku majanduskasvu peamisi takistusi. Bürokraatia vähendamine ja haldusmenetluste lihtsustamine stimuleeriks Euroopa ettevõtlussektorit ning muudaks selle tõhusamaks ja tulemuslikumaks. See ei tohi siiski toimuda sotsiaalsete ja keskkonnastandardite ning töötajate ja tarbijate õiguste arvelt.

1.6. Üks euroala suurimaid nõrkusi on usaldusväärse otsustusprotsessi puudumine. Komitee leiab, et kiiresti on vaja uut lähenemisviisi otsuste tegemise valdkonnas.

1.7. CO_2-heite vähendamise protsessi jätkudes peab EL viima lõpule ühtse elektrituru. Täielikult ühendatud võrgu loomine Euroopa tasandil on väga oluline. See aitab ka alandada energiahindu, võidelda inflatsiooni vastu ja aidata ELi ettevõtetel suurendada oma konkurentsivõimet.

1.8. Komitee leiab, et euroala terviklikus poliitilises tegevuskavas 2024. aastaks tuleks tasakaalustada lühiajalised vajadused, nagu majanduse taastumine, pikaajaliste prioriteetidega, nagu investeeringud, kestlikkus, innovatsioon ja sotsiaalne kaasatus.

2. **Üldine taust**

2.1. Hoolimata äärmiselt keerulisest ülemaailmsest kontekstist, kus liidu piiridel on kaks sõjalist konflikti ja suurenevad geopoliitilised pinged, on ELi majandus 2024. aasta esimeses kvartalis näidanud üles erilist vastupanuvõimet ja isegi taastumise märke.

2.2. Euroopa Komisjoni hiljuti esitatud kevadise majandusprognoosi ([1]) kohaselt on SKP kasv 2024. aastal ELis hinnanguliselt 1 % ja euroalal 0,8 %, mis on tunduvalt madalam kui arenenud riikides keskmiselt.

2.3. Prognooside kohaselt on inflatsioonimäär ELis 2024. aastal 2,7 % ja 2025. aastal 2,2 % ning euroalal 2024. aastal 2,5 % ja 2025. aastal 2,1 %. Alusinflatsioon peaks siiski saavutama sihtmäära 2025. aasta keskpaigaks.

2.4. Kui 2023. aastal loodi 2 miljonit uut töökohta, jõudis ELi tööhõive rekordilise 75,5 %ni, samas kui töötus püsis rekordiliselt madalal (6 %). Töötuse osas on ELi liikmesriikide vahel siiski märkimisväärseid erinevusi. Hoolimata asjaolust, et reaalpalk suurenes 2023. aastal 5,6 %, jääb see allapoole 2021. aasta taset. Euroopa kevadine majandusprognoos näitab, et reaalpalkade tagasipöördumine 2021. aasta tasemele on võimalik pärast 2025. aasta keskpaika.

2.5. Kuigi on märke ELi majanduse kasvu taastumisest, on ülemaailmsed riskid viimastel kuudel mitmekordistunud. Praegune ülemaailmne killustumine, sealhulgas protektsionistlike meetmete (tariifide) rakendamine maailmakaubanduses ja suur volatiilsus energiaturgudel näivad olevat peamised probleemid. Püsiv inflatsioon Ameerika Ühendriikides põhjustab viivitusi intressimäärade alandamisel, mistõttu Euroopa Keskpank lükkab oma intressimäärade alandamise edasi. Need kaks negatiivset tegurit aeglustavad kahjuks investeeringute taaskäivitamist, kuigi need on meie konkurentsivõime ja kaitse alaste jõupingutuste ning loomulikult kliima- ja digipöörde rahastamiseks vajalikumad kui kunagi varem. Lisaks on avaliku sektori vahendid piiratud suuremate kulutuste tõttu kliimamuutustele, kaitsele ja üleminekuprotsessile, samuti laenukulude ning elanikkonna vananemisega seotud kulude tõttu.

3. **Üldised ja konkreetsed märkused**

3.1. Komitee võtab teadmiseks liikmesriikide kokkuleppe stabiilsuse ja kasvu pakti reformimise kohta. Uued määrused tagavad riikide suurema isevastutuse, aga ka soodsamad eeskirjad eelarvepuudujäägi arvutamiseks, võttes arvesse Euroopa vahenditest kaasrahastatavaid programme. Komitee leiab siiski, et eelarve-eeskirju võidakse rakendada jäigalt ning nad võivad mõjutada liikmesriikide suutlikkust kasutada eelarvepoliitikat majanduslanguse vastu võitlemiseks ja investeeringute soodustamiseks. Välistada ei saa isegi kokkuhoiupoliitika uut etappi. Kuna euroalal puudub tsentraliseeritud eelarveasutus, on keerulises ja raskes geopoliitilises kontekstis vaja astuda rohkem samme koordineeritud eelarvepoliitika suunas. Lähenemise, stabiilsuse ja vastupanuvõime tagamiseks on äärmiselt oluline tugevdada eelarve koordineerimist euroala liikmesriikide vahel. See võib hõlmata liikmesriikide eelarvepoliitika tihedamat koordineerimist ning arutelusid ühiste fiskaalvahendite võimaluse üle. Sellega seoses leiab komitee, et taasterahastu „NextGenerationEU“ on tõestanud oma olulisust. Komitee soovitab, et sarnased vahendid oleksid osa tulevasest mitmeaastasest finantsraamistikust. Lisaks pooldab komitee eelarve konsolideerimist tasakaalustatud vormis, millega tagatakse, et kõige kaitsetumad ning väikese ja keskmise sissetulekuga inimesed ei kannaks kõige suuremat koormust. Haridusele, sotsiaalkindlustusele ja tervishoiule tehtavate kulutuste vähendamine on tuhandete inimeste jaoks tõsine probleem ning kahjustab konkurentsivõimet, majanduskasvu ja poliitilist stabiilsust.

([1]) Spring 2024 Economic Forecast: A gradual expansion amid high geopolitical risks, European Commission, 15 May 2024.

3.2. Olles teadlik juunis toimunud Euroopa Parlamendi valimiste tähtsusest, leiab komitee, et õiglane roheline kokkulepe ja digitaliseerimine peaksid jääma ELi peamisteks pikaajalisteks poliitikameetmeteks. Kahjuks kannatavad mõlemad alarahastamise all, sest Euroopa Keskpanga hinnangul on iga-aastane täiendav rahastamisvajadus üle 740 miljardi euro. ELi kapitaliturgude väiksus ja killustatus põhjustavad investorite üleminekut teistele ülemaailmsetele turgudele, eelkõige Ameerika Ühendriikide turule. Sellega seoses peab komitee esmatähtsaks kapitaliturgude liidu väljakujundamist ja kordab oma arvamuses „Euroala majanduspoliitika 2024“ ([2]) esitatud soovitust. Kapitaliturgude liidu süvendamine ei tohi siiski toimuda finantsturu stabiilsuse arvelt. Komitee tuletab meelde oma arvamuses „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit – uus tegevuskava“ esitatud ettepanekuid ([3]).

3.3. Kuigi pangandusliidu loomisel on tehtud edusamme, on see endiselt puudulik. Täielikult rakendatud ühise hoiusekindlustussüsteemi ja tugeva pankade kriisilahenduse raamistiku puudumine võib põhjustada finantsilist ebastabiilsust. Olemasolevad reguleerimise ja tavade erinevused liikmesriikides põhjustavad finantskillustumist ja takistavad rahaliste vahendite tõhusat mobiliseerimist, eriti oluliste taristuprojektide rahastamisel Euroopa tasandil. Üks näide on see, kuidas kõik Euroopa süsteemselt olulised pangad kasutavad Ameerika ettevõtete pakutavat pilveteenust, sest Euroopas ei ole samaväärset teenust. Pangandusliidu väljakujundamine peab olema Euroopa Komisjoni uue ametiaja prioriteet.

3.4. Rohkem kui kaks aastakümmet pärast euro kasutuselevõttu seisab euroala majandustulemustes endiselt silmitsi suurte erinevustega tuumikvõrgu (nt Saksamaa, Madalmaad) ja äärealade (nt Kreeka, Hispaania, Itaalia) vahel. Need erinevused võivad inimesi tõsiselt koormata, tekitada pingeid ja piirata ühtse rahapoliitika tõhusust. Komitee leiab, et tõelise lähenemise kiirendamiseks tuleks välja töötada meetmekava. Ühtekuuluvuspoliitika peaks jätkuvalt olema mitmeaastase finantsraamistiku keskmes. See võiks hõlmata paindlikumat Euroopa Komisjoni poliitikat ühinemiste ja omandamiste suhtes, mis võib viia tugevamate Euroopa ettevõtete loomiseni, mille arengu-, teadus- ja innovatsioonisuutlikkus asetaks nad teiste ülemaailmselt tegutsevate ettevõtetega võrdsele alusele.

3.5. Paljud euroala riigid seisavad silmitsi probleemidega, kuna investeeringute, konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamiseks sotsiaalsel ja keskkonnaalaselt jätkusuutlikul viisil on vaja struktuurireforme. Praeguses keerulises globaalses olukorras peab EL maksimeerima ühtse turu pakutavat konkurentsieelist. Komitee toetab Euroopa Komisjoni algatust vähendada aruandlusnõudeid 25 %. Bürokraatia vähendamine ja haldusmenetluste lihtsustamine stimuleeriks Euroopa ettevõtlussektorit ning muudaks selle tõhusamaks ja tulemuslikumaks. See ei tohi siiski toimuda sotsiaalsete ja keskkonnastandardite ning töötajate ja tarbijate õiguste arvelt.

3.6. Üks euroala suurimaid nõrkusi on usaldusväärse otsustusprotsessi puudumine. Paljudes olukordades on see protsess osutunud konsensuse põhimõtte tõttu aeglaseks ja keeruliseks. Poliitilised lahkarvamused ja erinevad riiklikud huvid õõnestavad euroala poliitika sidusust ja tõhusust. Komitee leiab, et kiiresti on vaja uut lähenemisviisi otsuste tegemise valdkonnas. Esikohale tuleks seada demokraatlikud institutsioonid, põhiõigused ja kodanikuühiskonna organisatsioonide tõhusam kaasamine otsustusprotsessi.

3.7. Osana laiematest jõupingutustest kliimamuutuste vastu võitlemisel võiks euroala poliitika seada prioriteediks investeeringud kestlikku taristusse, keskkonnahoidlike ja vähese CO_2-heitega tööstusharude toetamisse ning kogu majandustegevuse, sealhulgas teenuste, rahanduse ja kinnisvara üleminekusse ning CO_2 heite maksustamise mehhanismide rakendamisse. Lisaks aitaks kliimakaalutluste integreerimine rahapoliitika raamistikesse viia rahavood kooskõlla kliimaeesmärkidega. CO_2-heite vähendamise protsessi jätkudes peab EL viima lõpule ühtse elektrituru. Eeltingimuseks on täielikult ühendatud võrgu loomine Euroopa tasandil.

([2]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Soovitus: nõukogu soovitus euroala majanduspoliitika kohta“ (COM(2023) 903 final) (ELT C/2024/2104, 26.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2104/oj).

([3]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimeste ja ettevõtete hüvanguks toimiv kapitaliturgude liit — uus tegevuskava““ (COM(2020) 590 final) (ELT C 155, 30.4.2021, lk 20).

3.8. Keerulises ja kompleksses geopoliitilises olukorras peaks euroala aktiivselt osalema ülemaailmses koostöös ja diplomaatias. See hõlmab mitmepoolsuse toetamist, vaba ja õiglase kaubanduse edendamist ning panustamist ülemaailmsetesse jõupingutustesse selliste pakiliste probleemide lahendamiseks nagu rahvatervis, kliimamuutused ja julgeolekuohud.

3.9. Euroala terviklikus poliitilises tegevuskavas 2024. aastaks tuleks tasakaalustada lühiajalised vajadused, nagu majanduse taastumine, pikaajaliste prioriteetidega, nagu kestlikkus, investeeringud, tootlikkus, konkurentsivõime, eelarvestabiilsus, innovatsioon ja sotsiaalne kaasatus. Euroala liikmesriikide vaheline koostöö koos tõhusate juhtimismehhanismidega nii riikide kui ka Euroopa tasandil on sellise poliitika edukaks rakendamiseks hädavajalik.

Brüssel, 23. oktoober 2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Oliver RÖPKE